

університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. 2012. Вип. 19 (1). С. 406–414.

7. Шидловська Т. А. Функціональні порушення голосу : навчальний посібник. Київ : Логос 2011. 523 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-16>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ В КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Войтович Оксана Василівна

*старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Постановка актуальності проблеми. Особливості розвитку та навчання дитини з мовленнєвими порушеннями в сучасному суспільстві є досить актуальними. Вивчення можливостей різних методів та засобів, які не є суто логопедичними, поширене явище в сучасній науці. До таких відносяться й арт-технології. Адже, розвиток дитини з порушеннями мовлення потребує корекції не лише звуковимови, а й усієї когнітивної сфери. Застосування арт-технологій створює сприятливі умови, «ситуації успіху» для розкриття можливостей дитини, забезпечує доброзичливий мікроклімат.

В своїй роботі фахівці, які працюють з порушеннями звуковимови у дітей досить часто застосовують засоби арт-технологій, зокрема в діагностиці та корекції. Опрацювавши наукову літературу, ми зробили висновок, що дослідження розвитку та корекції мовлення дошкільників засобами арт-технологій розпочато, але таких досліджень ще недостатньо. Досить незначна кількість методичних розробок, присвячені проблемі системного використання арт-технологій у розвитку та корекції звуковимови дошкільників. Отже, зазначена проблема обумовлює актуальність нашого дослідження.

Постановка актуальності проблеми. Методологічне підґрунтя досліджень порушень мовлення представлені в працях багатьох вчених, зокрема С. Коноплястої, Н. Манько, Г. Гуцман, Е. Данілавічюте, С. Маєвської, Г. Гуровець, М. Шеремет, Н. Пахомової, Ю. Рібцун, І. Мартиненко, Є. Соботович, В. Тарасун та ін.

Наукові праці з висвітленням арт-терапевтичних робіт з дітьми та підлітками представлені такими західними вченими, як В. Ловенфельд, Е. Кейн, Е. Крамер, М. Лібман, Д. Вудз, Р. Сільвер, Ш. Макніфф, Б. Мун. В нашій країні подібні дослідження здійснювались авторами: Є. Свистівська, З. Ленів, Т. Підлужна, О. Соловей, В. Литвиненко, Ю. Рібцун, Л. Гаврильченко, Г. Беденко, М. Поваляєва, О. Копитін, Б. Айзенберг, Л. Кузнєцова, Г. Чебанян та іншими [2].

Зокрема, застосуванням ефективних сучасних технологій і засобів арт-терапії у корекції заїкання займалася З. Ленів [3]. Використання засобів арт-терапії та їх корекційним впливом у роботі з подолання неадекватної самооцінки старших дошкільників вивчала Т. Підлужна. Особливість музикотерапії як важливого засобу корекції мовлення у дітей дошкільного віку висвітлено у працях О. Соловей. Використання пісочної терапії у роботі з дітьми з порушеннями мовлення та їх психотерапевтичні, корекційні, освітні, розвивальні можливості розглядала Ю. Рібцун. Проблему корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами артпедагогіки висвітлено в дослідженні В. Литвиненко.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування й експериментальне підтвердження ефективності корекції звуковимови у старших дошкільників засобами арт-технологій.

Виклад основного матеріалу. В результаті наших досліджень ми з'ясували, що 26 % дітей старших груп ЗДО № 2 м. Рівного, на базі якого проходило дослідження, мали порушення мовлення. Вибірку для експериментального дослідження та апробації корекційної програми склали діти старшого дошкільного віку (5–6 років) із порушеннями мовлення (ЗНМ та дислалія).

При корекції звуковимови у дітей старшого дошкільного віку нашим основним завданням було зробити цей процес простішим та доступним, а також цікавим. Тому на формуальному етапі дослідження була розроблена і реалізована програма з виправлення порушень мовлення у дітей старшого дошкільного віку із використанням засобів арт-терапії (казкотерапії та ізотерапії).

Реалізація програми передбачала поєднання різних арт-терапевтичних засобів (пальчикових фарб, олівців, гуаші, акварелі, гумок, іграшок, пластиліну глини, серії народних та авторських казок, музики), а також традиційних дидактичних (наочного роздаткового матеріалу, сюжетних картинок, ілюстрацій). Використання засобів арт-терапії (малювання та ліплення) вже на початку роботи активізувало процес включення дітей в роботу, полегшувало розуміння інструкцій та сприяло мовленню та прояву творчих здібностей.

Основні методи та прийоми з використанням арт-технологій (драматизації, казкотерапії) були організовані таким чином, щоб активізувалось створення спеціальних мовленнєвих ситуацій, словесних доручень та звітування дитини про виконання завдань. Створення предметно-ігрового середовища (декорацій до казок) та зображувальна терапія (малювання дітьми героїв улюблених творів, ліплення їх з пластиліну, глини), драматизації (запам'ятовування тексту, необхідність його відтворити, можливість побути улюбленим героєм, емоційна взаємодія з однолітками) дозволило дітям почуватися природньо та проявляти фантазію у висловлюваннях, долати комунікативні бар'єри, бути мовленнєво активним, відпрацювати важкі мовленнєві завдання. Ідея театру казок дала змогу покращити навички діалогічного мовлення дошкільників, адже розігрування різноманітних діалогів за власним бажанням та на запропоновану тему знімала їх опір, покращувала настрій та сприяла взаємодії.

Важливим для здійснення корекції мовлення є створення предметно-розвиваючого мовленнєвого середовища та педагогічних умов. Здійснивши аналіз психолого-педагогічних джерел, ми дійшли висновку, що такими умовами можуть бути [4, 5]:

1. Потреба мовленнєвої комунікації, тобто мотиви. Наявність мотивації мовлення означає, що дитині хочеться поділитися своїми думками й почуттями, тобто в неї є внутрішнє спонукання. Тому важливо, щоб у дитини виникало позитивне спонукання до мовлення, адже воно підвищує мовленнєву активність. Підтримка дорослого, його схвалення дає дитині впевненість в собі, бажання до вдосконалення мовлення, без тиску та змушувань.

2. Обізнаність дорослих, які оточують дитину щодо методів та прийомів, які сприяють розвитку мовлення. Педагогам необхідно бути в курсі нових методик, які описані в спеціальній літературі, обмінюватись досвідом, а також залучати батьків до освітнього та корекційного процесу. Однієї з таких практик може бути застосування елементів арт-терапії. Образотворча та ігрова діяльність, музика, драматизації, спільне читання книг, мовленнєва творчість є потужним засобом зближення людей, вона не має вікових, культурних обмежень. Тому батьки легко можуть використовувати ці методи вдома, для продовження корекційної роботи.

3. Високий рівень мовленнєвої культури педагогів та батьків. Багатий словниковий запас, граматично правильна зв'язна мова є запорукою майбутнього успішного оволодіння мовленням дошкільником. Адже зразок дорослого допомагає дитині вдосконалити своє мовлення, орієнтує її у виправленні помилок.

Висновки. Використання засобів арт-терапії при корекції звуковимови у дітей старшого дошкільного віку є досить ефективним. На початковому етапі роботи вони допомагають налагодити контакт з дітьми, а в подальшому (на формувальному етапі) підтримують їх пізнавальну активність, мотивацію, сприяють розвитку когнітивних процесів. Підсумовуючи проведену роботи, можна відзначити, що арт-терапевтичні засоби сприяють ефективному розвитку мовлення старших дошкільників із порушеннями звуковимови.

Література

1. Галецька Ю. В. Дослідження стану сформованості звуковимови у старших дошкільників з порушеннями мовлення. *Inclusion and Diversity*. № 5 (2025). DOI <https://doi.org/10.32782/inclusion/2025.5.3>
2. Кравченко А. І. Арт-терапія у корекційно-логопедичній роботі серед дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Суми : 2011. 226 с.
3. Ленів З. Діагностика усного мовлення старших дошкільників засобами арт-терапії : навчально-методичний посібник. К. : Спадщина, 2011. 64 с.
4. Петренко Г. В. Казкотерапія як метод соціально-психологічної роботи з дітьми з затримкою психічного розвитку (ЗПР). 2020. 55. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/4532651>
5. Серета І. В., Збишко Є. А. Використання технології арт-терапії в корекційно-виховній роботі. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал*. Вип. 10, том 1. Одеса, 2019. С. 63–66.